

УДК 62-427.4:005.336.4

СУЧАСНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ КАБЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В.Г. Семенова, к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна

Семенова В.Г. Сучасні підходи в управлінні інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості.

Розглянуто теоретико-методичні проблеми, пов'язані з дослідженням напрямків удосконалення процесів управління інтелектуальною власністю підприємств. Проаналізовано особливості діяльності підприємств кабельної промисловості в ринкових умовах на прикладі одного з кабельних підприємств м. Одеси. Обґрунтовано доцільність використання процесно-орієнтованого підходу в управлінні інтелектуальною власністю кабельних підприємств в Україні.

Ключові слова: інтелектуальна власність, управління інтелектуальною власністю, кабельні підприємства, конкурентоспроможність, процесно-орієнтований підхід

Семенова В.Г. Современные подходы в управлении интеллектуальной собственностью предприятий кабельной промышленности.

Рассмотрены теоретико-методические проблемы, связанные с исследованием направлений совершенствования процессов управления интеллектуальной собственностью предприятий. Проанализированы особенности деятельности предприятий кабельной промышленности в рыночных условиях на примере одного из кабельных предприятий г. Одессы. Обоснована целесообразность использования процессно-ориентированного подхода в управлении интеллектуальной собственностью кабельных предприятий в Украине.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, управление интеллектуальной собственностью, кабельные предприятия, конкурентоспособность, процессно-ориентированный подход

Semenova V.G. Modern approaches to management of intellectual property cable industry companies.

Theoretical and methodological issues related to research areas of process improvement intellectual property management companies. The features of the cable industry enterprises in market conditions on the example of one of the cable companies in the city Odessa. Expediency the use of process-oriented approach in the management of intellectual property cable companies in Ukraine.

Keywords: intellectual property, intellectual property management, cable company, competitive, process-oriented approach

Аналіз ринку кабельної продукції в Україні показує наявність негативних тенденцій щодо зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників відносно випуску та реалізації високотехнологічної продукції. Науковці прогнозують посилення в майбутньому таких тенденцій, що пов'язано із зменшенням обсягів виробництва, збільшенням частки нереалізованої продукції на складах підприємств, погіршенням фінансових результатів, збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості, зменшенням закордонних поставок сировини, матеріалів, енергоресурсів, напівфабрикатів та комплектуючих та з посиленням рівня конкурентної боротьби внаслідок входження на ринок більш дешевої та якісної імпортової продукції [1-4].

Посилення кризових явищ в економіці України призводить до втрати вітчизняними виробниками своїх конкурентних позицій, наповнення ринку кабельної продукції імпортом більш конкурентним товаром. Перед вітчизняними виробниками на ринку кабельної продукції постає нагальне питання щодо комплексного технічного переозброєння техніко-технологічної бази виробництва, впровадження сучасних технологій, випуску нової продукції, активізації інноваційних процесів. Розвиток кабельних підприємств на світовому ринку вирізняється активним впровадженням високих технологій та виготовленням інноваційної продукції. Тому, в контексті визначених проблем, надзвичайного значення набувають процеси формування інтелектуальної власності вітчизняних кабельних підприємств з метою набуття конкурентних переваг на ринках збуту. Важливе значення для підвищення результативності зазначених процесів має створення ефективної системи управління інтелектуальною власністю на основі використання сучасних управлінських інструментів та підходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичні та практичні аспекти щодо формування інтелектуальної власності підприємств та управління цими процесами відображені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених Дж. Лоуга, Лейфа Едвіссона, К.Е. Свейбі, Т.А. Стюарта, В.М. Коена, Дж. Симмонса, В.Д. Базилевича, П.Т. Бубенко, В.П. Годосійчука, А.Ю. Шатранова,

П.М. Цибульова, В.П. Чеботарьова, В.Г. Зінова, М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова та інших. Особливостям розвитку підприємств кабельної промисловості в сучасних умовах господарювання присвятили свої дослідження такі вчені, як І.В. Нападовська, П. Перерва, М.А. Пічугіна, Д. Расвська, Н. Бойко, Р. Коршак та ін. Теоретичні та методологічні аспекти процесно-орієнтованого підходу досліджені в працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як Е. Демінг, М. Портер, Т. Давенпорт, М. Хаммер та Д. Чампі, А. Шеер, Дж. Шелдрейк, С. Джордж, Б. Андерсен, В.А. Верба, О.Є. Кузьмін, В. Івлєва, О.Н. Криво-ручко та інші.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми

Незважаючи на велику кількість публікацій на сьогодні недостатньо досліджені питання, пов'язані з визначенням управлінських підходів щодо ефективного формування інтелектуальної власності кабельних підприємств. Дослідження науковців щодо становища підприємств кабельної промисловості більше орієнтовані на аналіз загального конкурентного середовища та перспектив розвитку. Потребують уточнення питання щодо доцільності застосування сучасних методів управління для посилення результативності процесів формування та використання інтелектуальної власності.

Метою статті є визначення особливостей управлінських підходів щодо формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити стан та перспективи розвитку підприємств кабельної промисловості в Україні;
- визначити основні проблеми та ризики в діяльності кабельних підприємств в складних конкурентних умовах;
- обґрунтувати необхідність застосування якісно нових інструментів та підходів в управлінні інтелектуальною власністю кабельних підприємств.

Об'єктом дослідження є система управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості. Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних методів та інструментів формування ефективної системи управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження

Вітчизняний ринок кабельно-провідникової продукції (КПП) сьогодні представлений: виробниками КПП, фірмами, що реалізують кабельно-провідникову продукцію та споживачами цієї продукції – енергетичні, комунікаційні, нафтогазові, будівельні та інші компанії. Значний вплив на розвиток кабельних підприємств мав розрив

економічних зв'язків на початку 90-х років минулого століття. Криза, що охопила кабельну галузь, серйозно загальмувала її розвиток. Якщо промисловість СРСР переробляла в 1990 році близько 600 тис. т міді, то за 90-ті рр. обсяги виробництва впали практично в чотири рази. Загальмувався розвиток науки і техніки, скоротилася кількість нових розробок, а експлуатоване обладнання сильно застаріло. За ці роки у світовій технології виробництва кабелю і дроту відбулися серйозні зміни, але вітчизняна промисловість практично не розвивалася. Лише, починаючи з 1996 року, положення в галузі стало хоч і повільно, але все-таки змінюватися на краще. Виробники зуміли не лише втриматися на внутрішньому ринку, але й налагодити експортне виробництво. Останні кілька років характеризуються зростанням виробництва на підприємствах, побудованих ще за радянських часів – ПАТ «Південкабель» (м. Харків), ПАТ «Донбаскабель» (м. Донецьк), ПАТ «Одескабель». Мають значний виробничий потенціал ЗАТ «Кам'янець-Подільськакабель» (Хмельницька обл.), ВАТ «Запорізький кабельний завод», ВАТ «Азовкабель» (м. Бердянськ, Запорізька обл.) [5].

Розглянемо більш детально діяльність підприємств кабельної промисловості на прикладі одного із кабельних підприємств м. Одеси (ПАТ «Одескабель»). Досліджуване кабельне підприємство постійно удосконалює технологію, освоєно нові види кабельної продукції, а також приділяє велику увагу якості продукції. ПАТ «Одескабель» відноситься до підприємств з масовим типом виробництва і має обмежену номенклатуру виробів та великий обсяг продукції.

За роки свого розвитку ПАТ «Одескабель» стало безумовним лідером з виробництва кабелів зв'язку в Україні і одним з провідних кабельних заводів в країнах СНД. До номенклатури продукції досліджуваного підприємства входять телекомунікаційні кабелі, різні види мідних і волоконно-оптичних кабелів зв'язку, радіочастотні кабелі, різноманітні види LAN-кабелів.

Крім цього, кабельне підприємство пропонує своїм споживачам силові кабелі, проводи й шнури різного призначення. Загальна номенклатура заводу налічує на сьогоднішній день більше 3000 марко розмірів. За останні роки підприємством було запроваджено ряд новацій, серед яких – виробництво нагрівальних кабелів, що є основою системи «тепла підлога».

ПАТ «Одескабель» є активним учасником основних об'єднань виробників кабельно-провідникової продукції :

- Української корпорації «Укрелектрокабель» (м. Київ, Україна);
- Некомерційного Партнерства виробників кабельної продукції «Міжнародна Асоціація «Електрокабель» (м. Москва, Росія);
- Асоціації «Інтеркабель» (м. Москва, Росія);

— Міжнародної Федерації виробників кабелю (м. Відень, Австрія) [6].

Дане членство дає можливість «Одескабель» бути сучасним, інноваційним та високотехнологічним підприємством, відстежувати тенденції світового кабельного ринку і своєчасно на них реагувати.

Пріоритетом у розвитку ПАТ «Одескабель» вже багато років є випуск високоякісної продукції при конкурентоздатних цінах, що стало запорукою ринкової привабливості підприємства.

Основними споживачами продукції ПАТ «Одескабель» є підприємства різни сфер економіки (енергетики, зв'язку, будівництва, машинобудування та інших). До них, зокрема, відносяться ПАТ «Укртелеком», МТС, «Київстар», «Інтертелеком», СП ТОВ «Керос – Київ», ТОВ «Неолоджик», BSC ELECTRONICS & CABEL INC. L, ТОВ «НЕТ ЛАЙН», ТОВ «Діпнет» та інші.

На Одеському кабельному заводі розроблена й впроваджена інтегрована система менеджменту за чотирма міжнародними стандартами (рис. 1).

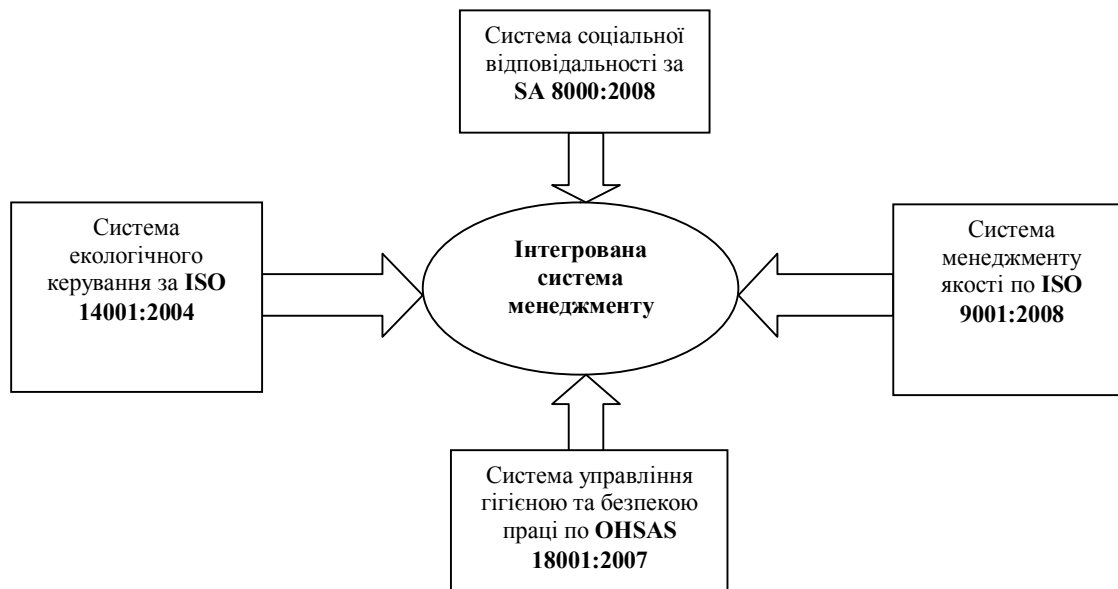

Рис. 1. Інтегрована система менеджменту ПАТ «Одескабель» [6]

Наявність приведеної вище інтегрованої системи менеджменту означає, що рівень організації виробництва і управління ПАТ «Одескабель» повністю відповідає світовим стандартам. Завод не тільки задовольняє потреби внутрішнього ринку країни в кабельній продукції, але й успішно її експортує. Протягом останніх років експорт підприємства складає близько 30% від загального обсягу реалізації. Продукція «Одескабель» експортується в Росію, Білорусь, Республіку Молдова, Казахстан, Грузію та країни Європейського Союзу, що підтверджує конкурентоспроможність підприємства на світовому ринку [6]. На сьогодні ПАТ «Одескабель» володіє різними об'єктами права інтелектуальної власності, серед них 8 пате-

нтів на виробництво різних видів волоконнооптичного кабелю (ВОК). За 2014 рік на ПАТ «Одескабель» було впроваджено: 2 нові технології (технологія виробництва комбінованих кабелів для систем відеоспостереження; технологія виробництва кабелів вогнестійких); 4 нових вироби (кабелі для систем відеоспостереження комбіновані; кабель нагрівальний броньований для фермерських господарств; кабелі вогнестійкі з ізоляцією і оболонкою з спеціальних безгалогенних компаундів; кабелі пожежної сигналізації) [7]. В таблиці 1 відображені обсяги реалізації волоконно-оптичних кабелів даного підприємства протягом останніх років.

Таблиця 1. Реалізація волоконно-оптичного кабелю ПАТ «Одескабель» [6,7]

Показники	2012	2013	2014	Темп приросту 2014 до 2012, у %
Обсяг реалізації ВОК, у тому числі:				
У натуральному обсязі, тис. км	364587,5	352710,0	404069,9	10,8
У грошовій формі, тис. грн.	94844,0	92981,9	128636,7	35,6
У відсотках до всієї реалізованої продукції, %	15,99	16,1	21,3	+ 5,31 п.п.
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	38152,0	41553,0	76078,0	99,4
Рентабельність продукції, %	6,8	7,7	13,9	+ 7,1 п.п.
Прибуток від реалізації ВОК, тис. грн.	6100,5	6690,0	16204,6	165,6

Аналіз таблиці 1 показує щорічне зростання протягом останніх років обсягу реалізації волоконно-оптичного кабелю як у натуральному, так і у вартісному виразі: відповідно на 10,8% та на 35,6% до показника 2012 року. Зростає і питома вага даного виду продукції у загальному обсязі реалізованої продукції – на 5,3 п.п., що свідчить про позитивну тенденцію щодо використання даного виду продукції.

Основними ризиками сьогодні в діяльності ПАТ «Одескабель» є:

- бойові дії, які відбуваються на Сході України;
- залежність від того, що ціни на 90% матеріалів формуються на світовому ринку, а ринок збуту підприємства – це Україна та інші країни ближнього зарубіжжя;
- необхідність коригування цін на КПП, яка визначається різкими змінами цін на матеріали;
- різка зміна курсів валют та девальвація національної валюти;
- різке зниження платоспроможності споживача;
- коливання відсотків по кредитах банків;
- скорочення ПАТ «Укртелеком» закупівлі КПП на капітальне будівництво;
- належність волоконно-оптичного кабелю до переліку товарів подвійного призначення;
- відсутність держзамовлення продукції вітчизняних виробників;
- наявність «сірого» імпорту продукції;
- обіг на ринку кабельно-провідникової продукції України продукції, що не відповідає ДСТУ;
- несвоєчасне повернення ПДВ з боку Державних податкових органів;
- кризові явища в економіці України, Росії та країнах ЄС;
- кризові явища у внутрішній та зовнішній політиці України, країнах Європи та світу [7].

Тому, незважаючи на позитивні тенденції у розвитку ПАТ «Одескабель», враховуючи посилення нестабільності зовнішнього середовища та зростання ризиків на ринку кабельної продукції, вважаємо доцільним посилити результативність управління інтелектуальною власністю на основі впровадження процесно-орієнтованого підходу.

Науковці зазначають, що процесний підхід, є передовим та ефективним на відміну від поширеного у вітчизняній практиці функціонального підходу [8-13]. Застосування процесного підходу в управлінні спрямоване на реалізацію бізнес-процесів (основні бізнес-процеси; бізнес-процеси забезпечення; бізнес-процеси управління; бізнес-процеси розвитку). При цьому підприємство розглядається як бізнес-система, яка складається з

множини пов'язаних між собою бізнес-процесів, орієнтованих на випуск продукції або надання послуг [9, 14].

Процесний підхід базується на формуванні політики та процедур управління роботою підприємства, спрямованих на ефективне досягнення організаційних цілей. Управління є серією безперервних взаємопов'язаних дій спрямованих на досягнення цілей підприємства. Головною метою є не контроль самих виконавців та технологій, а результатів їх функціонування. Основним об'єктом управління є процес, тобто послідовність дій, спрямована на досягнення кінцевого, вимірного та конкретного результату [15, 16].

Використання процесного підходу в управлінні інтелектуальною власністю дозволить:

- розглядати формування інтелектуальної власності як окремий бізнес-процес;
- розділити весь процес на частини, що дасть можливість визначити «слабкі» місця та більш ефективно приймати необхідні рішення;
- швидко реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- націлювати усіх співробітників, що приймають участь у окремих бізнес-процесах на їх результат;
- ефективніше використовувати витрати, необхідні для реалізації процесів формування інтелектуальної власності [17].

Висновки

У статті проаналізовано напрямки розвитку ринку кабельної продукції в Україні. На прикладі ПАТ «Одескабель» досліджено особливості функціонування кабельних підприємств; визначені основні ризики в діяльності підприємств даної галузі; виділені основні підходи щодо удосконалення управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку методичних засад щодо формування ефективної системи управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств на основі застосування процесно-орієнтованого підходу. Наукові результати та розробки автора мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення для вирішення конкретних практичних проблем на промислових підприємствах для побудови ефективної системи управління інтелектуальною власністю. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделі управління інтелектуальною власністю підприємства на засадах процесно-орієнтованого підходу.

Список літератури:

1. Пічугіна М.А. Напрями розвитку партнерських зв'язків підприємств галузі (на прикладі кабельної промисловості) / М.А. Пічугіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон: 2014. – Випуск 5, частина 2. – С. 238-242.

2. Лесникова М. Электротехническая промышленность // Ukrainian Market Review – 2002. – №7. – С. 38-41.
3. Яловий Г.К., Лободзинська Т.П. Економічний механізм формування цінової політики на електротехнічних підприємствах України / Г.К. Яловий, Т.П. Лободзинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2307>.
4. Кобелева Т.О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку / Т.О. Кобелева // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 26. – С. 34-44.
5. Шаповал Е. Не в жилу / Е. Шаповал // Укрспецкабель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrspeccable.ua/articles/2334/>.
6. Офіційний сайт ПАТ «Одескабель». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://odeskabel.com>.
7. SMIDA – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/reestr/?kod=05758730>
8. Безгін К.С., Гришина І.В. Порівняльний аналіз процесного та функціонального підходів до управління підприємством / К.С. Безгін, І.В. Гришина // Вісник економічної науки України – 2009. – № 2 (16) – С. 3-7.
9. Корзаченко О. В. Процесний підхід до управління підприємством: перспективи для України / О.В. Корзаченко // Формування ринкової економіки –2010. – № 23. – С. 571-580.
10. Ткачова С.С. Еволюція процесного підходу до операційної та управлінської діяльності підприємств / С.С. Ткачова // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – №2. – С. 68-75.
11. Расторгуева И.В. Бизнес-процессы в ресторанном менеджменте / И.В. Расторгуева, М.А. Пономарев. // Управление человеческим потенциалом. – 2010. – № 04 (24). – С. 310-325.
12. Евдокиенко В. Бизнес-процессы, процессное управление и эффективность [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.altrc.ru>.
13. Аскаров Е. Процессный подход в системе менеджмента качества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/management/iso9000/certify/iso9001.shtml>.
14. Ивлев В., Попова Т. Процессная организация деятельности предприятия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://quality.eur.ru/DOCUM/podp.htm>.
15. Чернобай Л.І., Дума О.І. Теоретичні основи формування процесно-структурованого підходу у менеджменті [Електронний ресурс] / Л.І. Чернобай, О.І. Дума // Режим доступу : http://vlp.com.ua/files/sekcia_2.pdf.
16. Лепа Р.Н. Анализ методологических подходов к управлению и принятию решений на предприятии / Р.Н. Лепа // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2005. – Выпуск 100-1. – С. 77-84.
17. Виноградова О.В., Філіна С.В. Еволюція наукової думки щодо розвитку процесного підходу / О.В. Виноградова, С.В. Філіна // Экономика Крыма. – 2011. – № 2(35). – С. 78-83.

Надано до редакції 09.05.2015

Семенова Валентина Григорівна / Valentina G. Semenova
semenova.vg@mail.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Сучасні підходи в управлінні інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості [Електронний ресурс] / В. Г. Семенова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 4 (20). – С. 101-105. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n4.html>